БҮТҮН ӨЛКӘЛӘРИН ПРОЛЕТАРЛАРЫ, БИРЛӘШИН!

ӘДӘБИЈЈАТ вә ИНЧӘСӘНӘТ

1934-чү илдән чыхыр

«ЛИТЕРАТУРА И ИСКУССТВО»

Азәрбајчан Јазычылары Иттифагы вә Азәрбајчан ССР Мәдәнијјәт Назирлијинин органы | Орган Союза писателей Азербайджана и Министерства Культуры Азербайджанской ССР.

№ 51 (1304) | Шәнбә, 19 декабр 1964-чү ил | Гијмәти 4 гәпик.

Тәбии лөвһәләр

ИЛК КИТАБ

Азәрнәшр тәрәфиндән бу јахынларда бурахылан «Јај ахшамы» адлы китаб Әлиса Ничатын илк ше'р китабыдыр вә бурада топланмыш әсәрләрин әксәријјәти тәбиәтә һәср олунмушдур. Вәзвә, охучуда мараг доғуран, мүәллифин мүвәффәгијјәти сајыла билән мәһз тәбиәт һаггында јазылмыш ше'рләрдир.

Кәнч шаирин әсәрләриндә тәзә рәнкләр, бојалар вардыр. Бунлар һәлә чох парлаг, габарыг, јүксәк олмаса да ишыглыдыр. О, өзүнә мәхсус ифадәләрдән, тәшбеһләрдән, ше'рин дикәр бәдии васитәләриндән истифадә етмәјә чәһд едир. Һәтта бә'зән ејни мөвзуда ики ше'р јазыр вә бунларын һәр икиси дә мүвәффәгијјәтли чыхыр. Бунун сәбәбини һәр шејдән әввәл Ә. Ничатын һәјаты, тәбиәти севмәси илә изаһ етмәк олар. Һисс олунур ки, belә ше'рләр мүшаһидәләрин нәтичәсидир, шаирин јашадығы, дујдуғу, кечә-күндүз дүшүнүб ахтардығы һисләрин мәһсулудур. Китабда јағыш һаггында верилмиш ики ше'р јухарыда сөјләдикләримиз үчүн јахшы мисалдыр. Јаз јағышыны ширин, сәмими диллә тәрәннүм едән, ајры-ајры мисраларда кичик, чанлы лөвһәләр јарадан мүәллиф истәдијинә наил олмушдур. Сонунчу бәнд исә ше'ри үмумиләшдирир:

Јаваш-јаваш үзү күлдү сәманын,
Тәбиәтин ачылды гаш-габағы,—
Көрпәсинә ачыгланмыш ананын
Бирдән-бирә санки гачды додағы.

Икинчи ше'р исә «Кечә јағышлар јағар» адланыр. Бурадакы бәдии васитәләр вә тәсвир олунан лөвһәләр әввәлки ше'рдән фәргләнир. Санки јаз јағышыны сејр едән бир адам кечә јаған јағышлара тамаша едир, буларын фәргини дәрһал көрүр. Ә. Ничатын һәр ики ше'риндә дә тәсвир олунан јағыш ејни дејилдир. Ағачлардан мејвәләрин таппылты илә төкүлмәси, ушагларын үрәк чырпынтысы илә бу сәсләри динләмәси, сары јарпагларын будағындан үзүлмәси вә саир бу кими лөвһәләр тәбии, чанлыдыр. Сон мисралар биринчи ше'рин сонлуғу кими мә'налыдыр, кечә јаған јағышлары «булудларын бары» адландыран шаир belә кечәләр һаггында исә «бу анамыз торпағын бајрам ахшамларыдыр» дејир.

Ә. Ничатын китабында Азәрбајчан торпағынын, хүсусилә Ләнкәранын тәсвир вә тәрәннүмүнә хејли јер верилмишдир. О, бә'зән јер ады чәкмир, амма тәсвириндән охучу һансы јердән сөһбәт кетдијини билир, мәсәлән: «Јашыл чај», «Дағ јолу», «Пајыз һаггында ики ше'р» адлы әсәрләри охујанда дәрһал Ләнкәранын тәбиәти көз өнүндә чанланыр. О, тәкчә чај колунун тәсвирини вермәклә кифајәтләнмир, зәһмәткеш гызларын да дахили аләминә нүфуз едир, јахшы, тутарлы, мә'налы бәдии васитәләр ишләтмәјә чалышыр.

Пајыз ше'рләриндәки бә'зи тәсвирләр оријиналдыр, хүсусилә биринчи һиссә мүвәффәгијјәтлидир. Чешмәнин зәр долу мәчмәјијә бәнзәдилмәси, гушларын јаз үчүн нәғмә далынча кетмәси, күләјин јарпаг гачырмаг үчүн тәләсмәси вә саир лөвһәләр хош тә'сир бағышлајыр.

Ә. Ничатын илк китабында ноғсанлы ше'рләр дә вардыр. Мүәллиф, бә'зән, тәбиәт лөвһәләрини чәкәркән тәзә рәнк вә бојалар тапа билмир, бунун нәтичәсиндә дә, үмуми, һамыја мә'лум олан, дәфәләрлә ишләнмиш ифадәләрдән ибарәт зәиф ше'р јазыр. «Лаләләр јанды» адлы ше'ри, дилинин сәлислијинә бахмајараг, мәһз belә зәиф парчалардандыр. Илк бахышда, һәр шеј јериндәдир, мисралар ахычыдыр, рәвандыр. Диггәтлә јанашдыгда көрмәк олар ки, тәзә бир ифадә, бејт, лөвһә јох дәрәчәсиндәдир. Бу мә'нада «Ләнкәран ахшамлары» ше'ри дә зәифдир.

Ше'рләрдә фикир, ифадә тәкрарларына да раст кәлмәк олур:

Бир баһар сәһәри доғулан инсан
Елләрә әбәди баһар кәтирди.
(сәһ. 5).

Бизим баһарымыз, бизим јазымыз
Баһарсыз елләрә баһар апарды.
(сәһ. 15).

Боранда јашады гәлбиндә баһар.
(сәһ. 11).

Гәлбләриндә илк баһар.
(сәһ. 8).

«Јај ахшамы» китабы, онун мүәллифинин һәјатын гојнундан кәлдијини көстәрир. Үмид едирик ки, о, кәләчәкдә даһа кениш һәјат мүшаһидәләри апарачаг, јени рәнкләр, ифадәләр тапмаға чалышачагдыр.

Т. МАҺМУД

ВАРТАШЕН МӘНЗӘРӘЛӘРИНДӘН.
Фото В. Тағыјевиндир.